

**Dr hab. inż. arch. Magdalena Czałczyńska-Podolska, prof. ZUT**  
Katedra Architektury Współczesnej, Teorii i Metodologii Projektowania  
Wydział Architektury  
Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie  
Email: mczalczynskapodolska@zut.edu.pl

Szczecin, 26 stycznia 2026

**Recenzja rozprawy doktorskiej autorstwa mgr sztuki Agnieszki Pluszczewicz-Fornal pt.  
„Latarnie morskie jako element dziedzictwa kulturowego polskiego wybrzeża Morza  
Bałtyckiego. Określenie możliwości adaptacyjnych do nowych funkcji użytkowych oraz  
perspektywy rozwoju terenów nadbrzeżnych” napisanej pod kierunkiem dr hab. inż. arch.  
Beaty Komar-Kujawy, prof. PŚ**

### **1. Podstawa opracowania**

Podstawą opracowania recenzji jest:

- Pismo Przewodniczącej Rady Dyscypliny Naukowej Architektura i Urbanistyka dr hab. inż. arch. Aliny Pancewicz, prof. PŚ z dnia 26 listopada 2025 r. otrzymane 3 grudnia 2025 r. wraz z przesłaną do recenzji rozprawą doktorską w formie skoroszytu (446 stron, twarda oprawa) oraz pliku pdf. na nośniku cyfrowym,
- Umowa o dzieło UMC/4497/2025 na wykonanie recenzji (stopień doktora) do wniosku numer 4331/UMC/RAR0-1/2025 otrzymana w dniu 26 stycznia 2026 r.,
- Ustawa z dnia 20 lipca 2018 roku – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

### **2. Tytuł rozprawy doktorskiej stanowiącej podstawę ubiegania się w aktualnym postępowaniu o nadanie stopnia doktora**

Latarnie morskie jako element dziedzictwa kulturowego polskiego wybrzeża Morza Bałtyckiego. Określenie możliwości adaptacyjnych do nowych funkcji użytkowych oraz perspektywy rozwoju terenów nadbrzeżnych.

### **3. Ocena układu rozprawy doktorskiej, w tym informacje o jej poszczególnych częściach składowych**

Rozprawa doktorska została opracowana w sposób obszerny i rozbudowany pod względem strukturalnym. Całość pracy liczy 446 stron (wraz z załącznikami) i składa się z 12 rozdziałów, co odpowiada skali oraz złożoności podjętej problematyki badawczej. Układ pracy jest zasadniczo logiczny i czytelny, a poszczególne części zostały wyraźnie wyodrębnione pod względem funkcjonalnym i treściowym. Większość rozdziałów kończy się syntetycznym podsumowaniem, co sprzyja przejrzystości wyводу.

Rozdziały 1 i 2 pełnią funkcję wprowadzającą. W rozdziale pierwszym Autorka przedstawia wstęp do pracy oraz założenia metodologiczne, w tym cele badań, pytania badawcze, zastosowane metody, zakres badań i procedurę badawczą. Omawia w nim także stosowaną terminologię oraz zawartość i

strukturę pracy. Rozdział drugi stanowi wprowadzenie do tematyki opracowania, definiując pojęcie latarni morskiej oraz kontekst problemowy związany z ich rolą na wybrzeżu Morza Bałtyckiego.

Część główna, o charakterze badawczym, obejmuje rozdziały 3–7 i stanowi zasadniczy trzon rozprawy, w którym Autorka realizuje przyjęte cele badawcze. W tej części przedstawiono analizy: historyczną, lokalizacyjną, architektoniczną, funkcjonalną oraz analizę wewnątrz poszczególnych badanych obiektów, a także studia porównawcze, przegląd dokumentów strategicznych oraz rozważania dotyczące możliwości adaptacji latarni morskich do nowych funkcji użytkowych. Układ tej części jest klarowny, a przejścia między rozdziałami logiczne i merytorycznie uzasadnione.

Rozdział 8 zawiera podsumowanie oraz wnioski końcowe, w których Autorka syntetyzuje wyniki przeprowadzonych badań i odnosi je do postawionych na początku pracy problemów badawczych. Rozdział ten spełnia swoją funkcję porządkującą i domykającą narrację rozprawy, choć przy tak rozbudowanej części analitycznej jego objętość oraz stopień syntetyczności mogłyby zostać jeszcze wzmocnione.

Integralną częścią pracy są również elementy uzupełniające: streszczenie, obszerna bibliografia, a także rozbudowany materiał ilustracyjny obejmujący 206 ilustracji, 26 tabel oraz 21 schematów, które w istotny sposób wspierają narrację tekstową i podnoszą walory poznawcze rozprawy. Na uwagę zasługuje zestaw 19 jednostronicowych kart obiektów, stanowiących czytelne kompendium informacji o analizowanych latarniach morskich.

Rozdziały 9–12 uzupełniają zasadniczą część pracy o materiały i informacje porządkujące, takie jak streszczenie, bibliografia (w tym spis książek i artykułów naukowych, dokumentów strategicznych, raportów, aktów prawnych oraz źródeł internetowych), spisy ilustracji, schematów i tabel, a także załączniki. Taki podział należy ocenić pozytywnie, gdyż pozwala zachować przejrzystość głównego wywodu, a jednocześnie udostępnia czytelnikowi pełną bazę materiałową wykorzystaną w badaniach.

Podsumowując, układ rozprawy doktorskiej jest przemyślany i odpowiada standardom prac doktorskich. Pomimo znacznej objętości, struktura pracy pozostaje czytelna, a podział na części jest funkcjonalny i logiczny.

#### **4. Wskazanie oraz ocena celu pracy kandydata**

Doktorantka jasno określa zasadniczy cel rozprawy doktorskiej, którym jest przeprowadzenie analiz architektonicznych oraz funkcjonalnych latarni morskich zlokalizowanych na polskim wybrzeżu Morza Bałtyckiego, ze szczególnym uwzględnieniem ich potencjału adaptacyjnego w kontekście dynamicznie zmieniających się potrzeb użytkowników oraz rozwoju nowoczesnych technologii nawigacyjnych. Tak sformułowany cel należy uznać za trafny, aktualny i merytorycznie uzasadniony, a także adekwatny do skali i charakteru rozprawy doktorskiej.

Autorka wskazuje ponadto, że przedmiotem badań jest identyfikacja roli latarni morskich w kontekście dziedzictwa kulturowego i historycznego oraz ocena ich walorów krajobrazowych i społecznych. Rozszerzenie celu o te aspekty świadczy o interdyscyplinarnym podejściu do problematyki badawczej i pozwala ujmować analizowane obiekty nie tylko jako elementy infrastruktury nawigacyjnej, lecz również jako istotne składniki krajobrazu kulturowego oraz przestrzeni społecznej polskiego wybrzeża.

Dla tak określonego celu Doktorantka formułuje pytanie badawcze (str. 13–14): *Czy architektura istniejących latarni morskich może zostać zaadoptowana do nowych funkcji użytkowych, uwzględniając potrzeby współczesnego użytkownika, przy zachowaniu bądź nie ich tradycyjnych funkcji oraz*

*jednoczesnym utrzymaniu ich wartości kulturowych, krajobrazowych i społecznych?* Pytanie to pozostaje w bezpośrednim związku z celem pracy i w sposób spójny integruje jej główne wątki: architektoniczny, funkcjonalny, konserwatorski oraz społeczno-krajobrazowy.

Należy podkreślić, że zarówno cel pracy, jak i sformułowane pytanie badawcze mają charakter problemowy i aplikacyjny, co jest szczególnie istotne w kontekście badań nad adaptacją obiektów dziedzictwa kulturowego do nowych funkcji użytkowych. Jednocześnie ich konstrukcja umożliwia przeprowadzenie wieloaspektowych analiz oraz formułowanie wniosków o charakterze praktycznym i projektowym.

Podsumowując, cel rozprawy został określony w sposób klarowny i adekwatny do podjętej tematyki, a pytanie badawcze prawidłowo ukierunkowuje proces badawczy. Takie ujęcie celu i problemu badawczego stwarza solidne podstawy do realizacji zaplanowanych badań.

## **5. Ocena zastosowanego piśmiennictwa w ramach rozprawy doktorskiej**

Istotnym elementem rozprawy doktorskiej jest opracowanie stanu badań, które Autorka osadziła na rozległej i zróżnicowanej podstawie źródłowej. Bibliografia obejmuje łącznie 308 pozycji, w tym około 100 książek i artykułów z czasopism naukowych, 54 dokumenty strategicznych, raporty oraz akty prawne, a pozostałą część stanowią źródła internetowe (netografia). Szeroki zakres wykorzystanej literatury świadczy o dużej pracowitości Doktorantki oraz jej dobrej orientacji w materiale źródłowym i kontekstach instytucjonalno-prawnych badanego zagadnienia.

Stan badań stanowiący podrozdział 1.3 (str. 6-12) został przez Autorkę uporządkowany według trzech zasadniczych kategorii: opracowań o charakterze historyczno-kontekstualno-empirycznym, dokumentacyjno-analitycznym oraz teoretyczno-definicyjnym. Taki podział należy uznać za zasadny i potencjalnie funkcjonalny, gdyż umożliwia uchwycenie zarówno genezy i ewolucji badanego zjawiska, jak i jego współczesnych ujęć konceptualnych oraz praktycznych. Na podkreślenie zasługuje również uwzględnienie dokumentów strategicznych i normatywnych, istotnych z punktu widzenia zagadnień ochrony, zarządzania i adaptacji dziedzictwa kulturowego.

Jednocześnie należy zauważyć, że w tej części pracy pojawia się pewne metodologiczne nieuporządkowanie. Autorka miejscami zaciera granicę pomiędzy klasycznie rozumianym stanem badań a analizą źródeł, włączając do przeglądu literatury szczegółowe omówienia treści dokumentów oraz wskazywanie nieścisłości, rozbieżności i błędów informacyjnych występujących w analizowanych aktach i raportach (np. str. 11-12). Tego rodzaju uwagi, jakkolwiek merytorycznie trafne i świadczące o krytycznym podejściu do materiału, w większym stopniu odpowiadają etapowi analizy źródłowej niż syntetycznemu opracowaniu stanu badań.

Z perspektywy tematu rozprawy zasadne byłoby uzupełnienie bibliografii oraz stanu badań o szersze odniesienie do publikacji naukowych poświęconych dziedzictwu kulturowemu obszarów nadmorskich wybrzeża Morza Bałtyckiego, w szczególności opracowań dotyczących przemian architektury i krajobrazu kulturowego oraz rozwoju terenów nabrzeżnych w kontekście przemian kulturowych związanych z wypoczynkiem i turystyką. Problematyka ta pozostaje bowiem w bezpośrednim związku z tematyką pracy i mogłaby istotnie wzmocnić jej wymiar porównawczy oraz interdyscyplinarny.

Niedosyt ten jest tym bardziej zauważalny, że sformułowane wcześniej przez Doktorantkę pytanie badawcze wyraźnie akcentuje znaczenie wartości kulturowych, krajobrazowych i społecznych analizowanych obiektów. W ocenie Recenzentki wykorzystane w pracy piśmiennictwo oraz sposób opracowania stanu badań nie uwzględniają tych zagadnień w stopniu wystarczającym, co w

konsekwencji prowadzi do ograniczenia zakresu późniejszych analiz. Aspekty związane z przemianami krajobrazu kulturowego wybrzeża oraz ich wpływem na postrzeganie i funkcjonowanie latarni morskich pozostają bowiem marginalne.

W konsekwencji stan badań miejscami traci swój przeglądowo-syntetyczny charakter, a jego funkcja polegająca na rekonstrukcji dotychczasowego dorobku naukowego oraz identyfikacji głównych nurtów badawczych nie zawsze jest w pełni wyeksponowana. Uwagi te nie podważają jednak ogólnej wysokiej wartości poznawczej tej części rozprawy, lecz wskazują raczej na potrzebę wyraźniejszego rozdzielania warstwy metanaukowej (stan badań) od właściwej analizy materiału źródłowego oraz na możliwość dalszego wzmocnienia tej części pracy poprzez pogłębienie kontekstu badawczego.

Podsumowując, opracowany przez Doktorantkę stan badań cechuje się szerokim zakresem literatury oraz ambicją krytycznego ujęcia problemu. Pomimo wskazanych nieścisłości metodologicznych i postulatu uzupełnienia przeglądu literatury, stanowi on podstawę dla dalszych rozważań analitycznych i potwierdza przygotowanie Autorki do samodzielnej pracy naukowej.

## **6. Wskazanie oraz ocena zastosowanych metod badawczych**

Metody i techniki badawcze zastosowane w rozprawie doktorskiej zostały przedstawione w podrozdziale 1.7, w którym Doktorantka podkreśla potrzebę interdyscyplinarnego podejścia do podjętej problematyki oraz konieczność wykorzystania zróżnicowanego warsztatu badawczego. Takie założenie metodologiczne należy uznać za uzasadnione i adekwatne do tematu pracy, łączącego zagadnienia architektoniczne, funkcjonalne, historyczne oraz kulturowo-społeczne.

Wśród zastosowanych metod Autorka wymienia krytykę źródłową i historyczną (badania literaturowe), metodę logicznej argumentacji, metodę interpretacyjno-historyczną, badania jakościowe i ilościowe oraz studium przypadku. Dla każdej z metod wskazano odpowiadające im techniki badawcze oraz oczekiwane efekty poznawcze, co zostało syntetycznie zestawione w tabeli 3. Takie ujęcie należy ocenić pozytywnie, gdyż porządkuje ono warsztat badawczy i ułatwia ocenę relacji pomiędzy celem pracy, zastosowanymi metodami a uzyskanymi rezultatami.

Doktorantka opracowała procedurę badawczą, w której wskazała kolejne etapy pracy badawczej wraz z przyporządkowanymi im metodami i technikami. Procedura została zilustrowana schematem (str. 20), który w czytelny sposób obrazuje logikę postępowania badawczego. Przedstawiony układ jest spójny, przejrzysty i konsekwentnie realizowany w dalszych częściach rozprawy, a zastosowane metody i techniki zasadniczo odpowiadają charakterowi oraz zakresowi podejmowanej problematyki.

Jednocześnie należy zauważyć pewien niedosyt metodologiczny. Wśród wskazanych metod brakuje bowiem narzędzi badawczych powszechnie stosowanych w dyscyplinie architektura i urbanistyka, takich jak metody inwentaryzacyjne oraz ewaluacyjne, w tym w szczególności waloryzacja obiektów i ich otoczenia. Brak ten jest tym bardziej zauważalny, że w dalszych częściach pracy Autorka prowadzi analizy o charakterze historycznym, lokalizacyjnym, architektonicznym, funkcjonalnym oraz analizę wewnątrz badanych obiektów, które z reguły opierają się na tego typu metodach. Szczegółowy opis badań terenowych i ankietowych nie został opisany w omawianym rozdziale 1.7 dedykowanym metodyce i włączony to zasadniczej części pracy. Mankamenty merytoryczne przedstawionej metody pracy w rozdziale 3 Recenzentka zdecydowała się przedstawić w kolejnym punkcie.

Podobnie niedostatecznie wyeksponowane zostało wykorzystanie technik graficznych oraz narzędzi cyfrowych i programów komputerowych, które mogłyby stanowić istotne wsparcie dla prowadzonych analiz przestrzennych i architektonicznych. Ich brak we wskazanym zestawie metod i technik osłabia

metodologiczną precyzję opisu warsztatu badawczego, mimo że same analizy sugerują ich pośrednie zastosowanie.

Podsumowując, zastosowane metody badawcze są w większości trafnie dobrane, uporządkowane i adekwatne do celu pracy, a procedura badawcza została opracowana w sposób przejrzysty i konsekwentny. Jednocześnie uzupełnienie warsztatu metodologicznego o metody charakterystyczne dla architektury i urbanistyki oraz ich jednoznaczne wskazanie w części metodologicznej mogłoby wzmocnić naukową precyzję rozprawy i pełniej odzwierciedlić rzeczywisty zakres przeprowadzonych analiz.

## **7. Ocena części rozprawy doktorskiej dotyczącej omówienia wyników badań**

**Rozdział 2** pt. *Latarnie morskie – wprowadzenie* został oparty przede wszystkim na studiach literatury typu *desk research* oraz kwerendzie danych źródłowych dotyczących latarni morskich. Ma on charakter porządkujący i wprowadzający, a jego celem jest przedstawienie podstaw teoretycznych oraz zebranie najważniejszych informacji odnoszących się do genezy, funkcjonowania i znaczenia latarni morskich.

Pod względem strukturalnym rozdział ten nie budzi zastrzeżeń. Wyodrębnione podrozdziały, obejmujące m.in. definicję i znaczenie latarni morskich, ich budowę, rys historyczny, historię latarnictwa w Polsce, współczesne funkcjonowanie latarni, a także zagadnienia dziedzictwa kulturowego, technicznego, symboliki, profesji latarnika oraz potencjału turystycznego, zapowiadają kompleksowe ujęcie walorów latarni morskich jako elementów dziedzictwa kulturowego. Taki układ rozdziału jest logiczny i odpowiada jego wprowadzającej funkcji.

Niestety, pomimo poprawnej konstrukcji formalnej, wartość merytoryczna rozdziału ujawnia pewne mankamenty. Zdaniem Recenzentki rozdział stanowiący podstawy teoretyczne pracy powinien ściśle korespondować z kolejnymi rozdziałami, w których prezentowane są analizy własne Doktorantki, a przede wszystkim z kluczowym dla rozprawy pojęciem dziedzictwa kulturowego. W obecnym kształcie rozdział koncentruje się głównie na opisie latarni morskich jako obiektów technicznych i historycznych, natomiast zagadnienie dziedzictwa kulturowego pojawia się zbyt późno i w niewystarczającym stopniu.

Zasadne byłoby rozpoczęcie rozdziału od omówienia pojęcia dziedzictwa kulturowego, jego definicji oraz elementów składowych, jako wiodącego obszaru badań w niniejszej pracy, a dopiero w dalszej kolejności przedstawienie latarni morskich oraz ich wartościowania jako elementów tego dziedzictwa. Takie odwrócenie logiki wyvodu pozwoliłoby lepiej osadzić analizowane obiekty w szerszym kontekście teoretycznym i kulturowym.

Brak pogłębionego omówienia pojęcia dziedzictwa kulturowego oraz przemian kulturowych zachodzących na obszarach nadmorskich polskiego wybrzeża Recenzentką postrzega jako mankament, który wpłynął na sposób prowadzenia badań zaprezentowanych w kolejnych rozdziałach pracy. Niedostateczne zakotwiczenie analiz w refleksji nad krajobrazem kulturowym i jego dynamiką skutkuje ograniczeniem interpretacyjnym w dalszych częściach rozprawy, zwłaszcza w odniesieniu do walorów krajobrazowych i społecznych latarni morskich.

Podsumowując, rozdział 2 spełnia funkcję informacyjno-wprowadzającą i porządkującą, jednak jako fundament teoretyczny pracy wymagałby silniejszego osadzenia w problematyce dziedzictwa kulturowego oraz wyraźniejszego powiązania z dalszymi analizami autorskimi.

**Rozdział 3**, zatytułowany *Część empiryczna: badania in situ i badania ankietowe* już w swojej nazwie sugeruje, że stanowi zasadniczą część empiryczną rozprawy. Jednocześnie sama Doktorantka zaznacza,

że rozdział ten *stanowi uzupełnienie przeprowadzonej analizy literaturowej*” co wprowadza pewną niejednoznaczność, co do jego roli i funkcji w strukturze pracy.

Po zapoznaniu się z treścią rozdziału należy stwierdzić, że w istocie nie ma on charakteru empirycznego, lecz stanowi przede wszystkim omówienie metod i organizacji badań. W podrozdziale 3.1 Autorka szczegółowo opisuje zasady prowadzenia badań terenowych, przedstawia przygotowane listy kontrolne oraz przyjęte kryteria oceny badanych obiektów. Zdaniem Recenzentki jest to materiał, który powinien zostać włączony do rozdziału metodologicznego (rozdział 1), jako odrębny podrozdział poświęcony szczegółowej procedurze badań *in situ*. Umieszczenie tych treści w części określonej jako empiryczna zaburza logikę konstrukcji rozprawy i utrudnia jednoznaczne rozróżnienie pomiędzy opisem metody a prezentacją wyników badań.

Drugie istotne zastrzeżenie dotyczy przyjętych kryteriów oceny badanych obiektów. Doktorantka wyróżnia sześć kategorii: komunikację, teren, architekturę, wnętrze, funkcję oraz kontekst turystyczny. Wybór tych kryteriów nie został jednak w sposób wystarczający uzasadniony. Nie wiadomo, dlaczego właśnie te, a nie inne kategorie zostały uznane za kluczowe ani w jaki sposób odnoszą się one do zasadniczego pojęcia dziedzictwa kulturowego, stanowiącego oś problemową rozprawy. Brak wcześniejszego, pogłębionego omówienia pojęcia dziedzictwa kulturowego i jego elementów składowych powoduje, że dobór kryteriów sprawia wrażenie arbitralnego, co może rodzić wątpliwości interpretacyjne.

Z perspektywy metodycznej zasadne byłoby wyraźne powiązanie przyjętych kryteriów oceny z koncepcją dziedzictwa kulturowego oraz problematyką rozwoju wybrzeża. Kryteria te mogłyby zostać uporządkowane w sposób bardziej systemowy i obejmować m.in.: wartość dziedzictwa kulturowego (materialnego i niematerialnego), relacje obiektu z krajobrazem kulturowym wybrzeża, potencjał adaptacyjny architektury przy zachowaniu jej autentyczności, zgodność nowych funkcji z zasadami zrównoważonego rozwoju terenów nadmorskich, dostępność i powiązania komunikacyjne (w tym włączenie w sieci szlaków kulturowych i turystycznych), wartość społeczną i tożsamościową obiektu, a także uwarunkowania ekonomiczne, zarządcze i środowiskowe. Tak skonstruowany zestaw kryteriów pozwoliłby na bardziej obiektywną i porównawczą ocenę poszczególnych latarni morskich oraz na lepsze powiązanie analiz architektonicznych i funkcjonalnych z ochroną dziedzictwa kulturowego i krajobrazu wybrzeża.

W obecnym układzie wśród kryteriów nie uwzględniono m.in. szerszych powiązań komunikacyjnych (takich jak funkcjonowanie latarni w ramach szlaków turystycznych), relacji z innymi obiektami o wartości kulturowej i historycznej, zagadnień niematerialnego dziedzictwa kulturowego ani pełniejszego uchwycenia walorów krajobrazu kulturowego. Powoduje to wrażenie częściowego umykania istoty problemu badawczego, którym – zgodnie z tytułem i celem pracy – jest adaptacja latarni morskich jako elementów dziedzictwa kulturowego wybrzeża.

Wątpliwości budzi również omówienie syntezy wyników badań ankietowych przedstawione w podrozdziale 3.2. Trudno jednoznacznie określić charakter tej części – nie jest ona ani pełnym opisem metody badawczej, ani klarowną prezentacją wyników. Jeżeli intencją Autorki było zaprezentowanie wyników badań ankietowych, to ich czytelność została osłabiona przez brak materiału graficznego w zasadniczej części pracy. Materiały te zostały bowiem umieszczone dopiero w załącznikach, co utrudnia bieżące śledzenie wywodu i interpretację uzyskanych danych.

Zdaniem Recenzentki kwestie dotyczące sposobu prowadzenia badań należało konsekwentnie i wyczerpująco omówić w rozdziale metodologicznym (rozdział 1), w tym także uzasadnić przyjęte kryteria oceny poprzez ich odniesienie do elementów dziedzictwa kulturowego. Materiały pomocnicze

i narzędzia badawcze, takie jak karty oceny poszczególnych obiektów, powinny zostać przeniesione do załączników. Natomiast w zasadniczej części pracy należało sukcesywnie prezentować i interpretować wyniki analiz, w tym również wyniki badań ankietowych dotyczących społecznej świadomości dziedzictwa kulturowego latarni morskich.

**Rozdział 4** pt. *Latarnie morskie w Polsce* stanowi jedną z kluczowych części rozprawy doktorskiej i obejmuje szczegółową analizę wszystkich 19 latarni morskich objętych badaniami. W podrozdziałach 4.2–4.19 Doktorantka omawia kolejno każdy z obiektów, prezentując podstawowe dane identyfikacyjne, rys historyczny, lokalizację i dostępność, charakterystykę terenu latarni, analizę architektoniczną, opis wnętrza, funkcję obiektu oraz syntetyczne podsumowanie i wnioski. Opisy zostały uzupełnione o zdjęcia i rysunki wykonane przez Doktorantkę. Taki układ należy uznać za czytelny i konsekwentnie realizowany, co ułatwia porównywanie poszczególnych obiektów oraz porządkuje bardzo obszerny materiał badawczy.

Jak wskazuje Autorka, przedstawione opisy powstały na podstawie badań terenowych i własnych obserwacji, przeprowadzonych wywiadów, a także analizy źródeł archiwalnych, literaturowych i netograficznych. Ten wieloźródłowy charakter opracowania należy ocenić pozytywnie, gdyż świadczy o dużym nakładzie pracy badawczej oraz o próbie połączenia perspektywy architektonicznej, historycznej i użytkowej.

W podrozdziale 4.20 zamieszczono karty obiektów, które stanowią syntetyczne podsumowanie badań terenowych i porządkują najważniejsze informacje dotyczące analizowanych latarni morskich. Z kolei w podrozdziale 4.21 Doktorantka podejmuje próbę studiów porównawczych, analizując dane dotyczące m.in. roku powstania obiektów, roku wpisu do rejestru lub ewidencji zabytków, wysokości latarni, ich formy, bryły i planu, zastosowanych materiałów budowlanych, kolorystyki i wykończenia, detalu architektonicznego, stanu technicznego, powierzchni oraz pełnionych funkcji.

W podsumowaniu rozdziału 4 Autorka wskazuje na istnienie zarówno cech wspólnych, jak i unikatowych poszczególnych latarni, dokonując klasyfikacji obiektów poprzez wyróżnienie pięciu dominujących form architektonicznych oraz czterech podstawowych typów rzutów wież. Niestety, klasyfikacja nie została w wystarczającym stopniu wyeksponowana ani pogłębiona. Brakuje jednoznacznego omówienia przyjętych kryteriów klasyfikacyjnych oraz klarownego wskazania, względem jakich cech i założeń została ona przeprowadzona. Nie przedstawiono również zestawienia tabelarycznego, które w sposób syntetyczny prezentowałoby cechy charakterystyczne dla wyodrębnionych typów latarni morskich, co utrudnia ocenę zasadności i użyteczności zaproponowanego podziału. Z punktu widzenia tematu pracy zasadne byłoby ponadto powiązanie klasyfikacji nie tylko z cechami formalnymi obiektów, lecz także z ich potencjałem adaptacyjnym lub walorami dziedzictwa kulturowego. Tego rodzaju podejście pozwoliłoby lepiej wykorzystać zgromadzony materiał empiryczny oraz wzmocnić spójność pomiędzy analizami szczegółowymi a zasadniczym celem rozprawy, jakim jest ocena możliwości adaptacji latarni morskich do nowych funkcji użytkowych przy jednoczesnym zachowaniu ich wartości kulturowych.

Podsumowując, rozdział 4 stanowi bardzo obszerną i wartościową dokumentację badanych obiektów oraz potwierdza dużą pracowitość i zaangażowanie Doktorantki. Jednocześnie potencjał analityczny tej części pracy nie został w pełni wykorzystany, zwłaszcza w zakresie syntezy i klasyfikacji wyników badań, które – po odpowiednim doprecyzowaniu metodologicznym – mogłyby stać się jednym z najmocniejszych elementów całej rozprawy.

**Rozdział 5** *Obiekty zagraniczne* poświęcony został omówieniu wybranych latarni morskich zlokalizowanych na wybrzeżu Morza Bałtyckiego w Danii, Szwecji, Niemczech, Rosji, Litwie, Łotwie,

Estonii oraz Finlandii. Każdorazowo prezentację wybranych obiektów poprzedza krótkie wprowadzenie dotyczące zasobu latarni morskich w danym kraju, co należy ocenić pozytywnie jako próbę osadzenia analizowanych przykładów w szerszym kontekście przestrzennym i instytucjonalnym.

Opisy zagranicznych latarni zostały oparte wyłącznie na studiach literatury oraz netografii i koncentrują się przede wszystkim na kwestiach dawnego i aktualnego sposobu ich użytkowania oraz na walorach architektonicznych obiektów. Taki zakres opracowania pozwala na ogólne porównanie podejść do zagospodarowania i funkcjonowania latarni morskich w różnych krajach regionu Morza Bałtyckiego, jednak ogranicza pogłębienie analiz, zwłaszcza w odniesieniu do kontekstu krajobrazowego, społecznego oraz ochrony dziedzictwa kulturowego.

Mankamentem jest sposób wykorzystania materiału ilustracyjnego. Opisy latarni zostały uzupełnione zdjęciami pochodzącymi ze stron internetowych, przy czym jako źródło wskazano jedynie adresy stron, bez jednoznacznego oznaczenia autorstwa fotografii ani informacji dotyczących praw do ich wykorzystania. Należy podkreślić, że w przypadku publikacji materiałów pochodzących z internetu wymagane jest jasne określenie autorstwa oraz statusu prawnego ilustracji, co ma znaczenie zarówno z punktu widzenia rzetelności naukowej, jak i zasad etyki publikacyjnej.

W dalszej części rozdziału Doktorantka omawia przykłady adaptacji latarni morskich do nowych funkcji, takich jak obiekty muzealne, centra turystyczne, obiekty hotelowe i mieszkalne, siedziby organizacji, obiekty gastronomiczne oraz inne formy użytkowania, zlokalizowane w różnych krajach świata. Ta część ma charakter przeglądowy i ilustracyjny, a zaprezentowane przykłady zostały uzupełnione zarówno o fotografie pochodzące z internetu, jak i – w przypadku sześciu obiektów – o zdjęcia własne Autorki, co należy odnotować jako wartość dodaną tej części opracowania.

W podsumowaniu rozdziału Doktorantka wskazuje, że wprowadzenie odpowiednich przekształceń, przy jednoczesnym zachowaniu formy architektonicznej obiektów, umożliwia nadanie latarniom morskim różnorodnych funkcji użytkowych. Zwraca również uwagę na fakt, że latarnie morskie pozostające w rękach prywatnych właścicieli charakteryzują się często lepszym stanem technicznym. Wnioski te, choć trafne i zgodne z obserwowanymi tendencjami, mają jednak charakter ogólny i opisowy, a ich potencjał analityczny mógłby zostać wzmocniony poprzez odniesienie do jasno określonych kryteriów oceny adaptacyjnej oraz porównanie z sytuacją latarni morskich na polskim wybrzeżu.

Podsumowując, rozdział 5 pełni funkcję kontekstową i porównawczą, wprowadzając zagraniczne przykłady adaptacji latarni morskich. Jego wartość polega przede wszystkim na poszerzeniu perspektywy badawczej, jednak ograniczenie do badań typu *desk research*, brak pogłębionej analizy porównawczej oraz niedostatki w zakresie dokumentowania materiału ilustracyjnego sprawiają, że potencjał tej części pracy mógł zostać lepiej wykorzystany z punktu widzenia zasadniczego celu rozprawy.

**Rozdział 6** *Strategie rozwoju* poświęcony został analizie dokumentów strategicznych różnego szczebla, w tym dokumentów wojewódzkich, urzędów morskich, dokumentów powiatowych i gminnych, a także strategii ponadlokalnych oraz dokumentów opracowywanych przez stowarzyszenia i towarzystwa. Celem tej części pracy jest określenie roli latarni morskich w politykach rozwojowych obszarów nadmorskich, województw, miast i gmin, co należy uznać za ważny i trafnie dobrany kontekst dla rozważań nad ich potencjałem adaptacyjnym.

Analiza została przeprowadzona w sposób uporządkowany i logiczny. Doktorantka rozpoczyna od omówienia dokumentów strategicznych udostępnionych przez urzędy morskie i urzędy wojewódzkie,

następnie przechodzi do dokumentów szczebla powiatowego i gminnego, a w dalszej kolejności analizuje dokumenty o charakterze ponadlokalnym, odnoszące się do rozwoju obszarów nadmorskich. Podstawę badań stanowiły studia dokumentów, uzupełnione o wywiady eksperckie, co należy ocenić pozytywnie jako próbę wzbogacenia analizy *desk research* o perspektywę praktyczną i instytucjonalną.

Na podkreślenie zasługują przygotowane przez Doktorantkę zestawienia tabelaryczne, w których porównano dokumenty w grupach: strategii rozwoju województw nadmorskich, powiatów nadmorskich, miast i gmin nadmorskich oraz innych dokumentów strategicznych. W tabelach tych Autorka wskazuje liczbę wzmianek dotyczących latarni morskich oraz syntetycznie charakteryzuje ich treść. Takie podejście umożliwia ilościowo-jakościową ocenę obecności latarni morskich w dokumentach planistycznych i rozwojowych oraz pozwala na sformułowanie wniosków o charakterze porównawczym.

W podsumowaniu rozdziału Doktorantka trafnie zauważa, że latarnie morskie pojawiają się w analizowanych dokumentach stosunkowo rzadko i zazwyczaj w sposób powierzchowny, najczęściej w kontekście ich ochrony prawnej. Jednocześnie zwraca uwagę na istnienie wybranych dokumentów, które zawierają bardziej konkretne cele i zapisy dotyczące przyszłości latarni morskich, takich jak plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego czy strategia rozwoju ponadlokalnego dla Koszalińsko-Kołobrzesko-Białogardzkiego Obszaru Funkcjonowania. Wnioski te należy uznać za zasadne i istotne z punktu widzenia celu rozprawy.

Słuszny jest również wniosek Autorki, że dominujący brak szczegółowych planów dotyczących latarni morskich wskazuje na *niewykorzystany potencjał tych obiektów w politykach rozwojowych, przy jednoczesnej świadomości władz publicznych co do ich wartości kulturowej i historycznej*. Rozdział ten w przekonujący sposób ukazuje napięcie pomiędzy deklaratywnym uznaniem wartości dziedzictwa a brakiem realnych narzędzi jego aktywnego wykorzystania.

Pewien niedosyt budzi brak zbiorczego, syntetycznego zestawienia tabelarycznego w podsumowaniu rozdziału, które porządkowałoby informacje dotyczące latarni morskich zawarte w analizowanych dokumentach według charakteru i typu wzmianek (np. ochrona prawna, funkcja turystyczna, adaptacja, brak zapisów). Takie zestawienie pozwoliłoby w sposób bardziej przejrzysty uchwycić dominujące tendencje oraz wzmocnić końcowe wnioski tej części pracy.

Podsumowując, rozdział 6 stanowi wartościowy i dobrze udokumentowany element rozprawy, istotnie poszerzający jej wymiar aplikacyjny i instytucjonalny. Pomimo wskazanego braku syntetyzującego ujęcia końcowego, analiza dokumentów strategicznych została przeprowadzona rzetelnie i dostarcza ważnych argumentów potwierdzających zasadność dalszych badań nad potencjałem adaptacyjnym latarni morskich w kontekście rozwoju obszarów nadmorskich.

**Rozdział 7** *Możliwości adaptacyjne* stanowi kulminacyjną część analityczną rozprawy, w której Doktorantka podejmuje próbę syntezy wcześniejszych badań oraz bezpośredniego odniesienia ich wyników do zasadniczego celu pracy, jakim jest ocena potencjału adaptacyjnego latarni morskich do nowych funkcji użytkowych. Rozdział obejmuje analizę tendencji w zakresie adaptacji latarni morskich, wskazanie wiodących funkcji użytkowych oraz ocenę potencjału polskich obiektów według wytypowanych kryteriów, takich jak lokalizacja, możliwości przestrzenne, regulacje prawne oraz wartość kulturowa.

Podrozdział 7.2 podejmuje istotny i aktualny problem relacji pomiędzy zachowaniem autentyczności obiektu a jego przystosowaniem do nowych funkcji. Należy zauważyć, że przedstawione w tej części rozważania mają w dużej mierze charakter przeglądowy i teoretyczny. Szkoda, że Autorka nie odniosła

się w tym miejscu bezpośrednio do analizowanych wcześniej zagranicznych przykładów adaptacji latarni morskich, które mogłyby empirycznie potwierdzić formułowane spostrzeżenia. Włączenie takich odniesień pozwoliłoby wzmocnić argumentację i podnieść wartość naukową tej części pracy, czyniąc ją bardziej analityczną niż syntetyczno-opisową.

W kolejnych podrozdziałach (7.3 i 7.4) Doktorantka identyfikuje kluczowe czynniki wpływające na wybór nowych funkcji użytkowych oraz określa potencjalne kierunki adaptacji latarni morskich w zależności od ich lokalizacji i uwarunkowań. Te fragmenty pracy należy ocenić pozytywnie – są one logicznie uporządkowane, a zaprezentowane zestawienia tabelaryczne w czytelny sposób porządkują i syntetyzują złożone informacje. Potencjał adaptacyjny latarni został oceniony według trzystopniowej skali (od 1 do 3), co umożliwia porównawczą ocenę badanych obiektów.

Jednocześnie pewien niedosyt budzi sposób wykorzystania tabeli prezentującej czynniki wpływające na dobór nowych funkcji użytkowych (techniczne, przestrzenne, prawne i regulacyjne, społeczne i kulturowe, ekonomiczne). Zestawienie to ma charakter ogólny i nie zostało bezpośrednio zastosowane do ewaluacji poszczególnych analizowanych obiektów, co ogranicza jego walor aplikacyjny. Włączenie tych czynników wprost do oceny konkretnych latarni pozwoliłoby na większą spójność metodologiczną oraz pogłębienie wniosków.

Istotnym elementem rozdziału jest tabela zatytułowana *Określenie możliwości adaptacyjnych*, w której Doktorantka przedstawia ewaluację analizowanych latarni w odniesieniu do wybranych funkcji, ujętych w dziewięciu grupach tematycznych (m.in. funkcje kulturalne, edukacyjne, biurowo-szkoleniowe, sportowe, transportu i łączności, przemysłowe i magazynowe, mieszkaniowe, infrastrukturalne oraz inne). Zestawienie to stanowi wartościową próbę syntetycznego ujęcia wyników badań i pokazuje zróżnicowanie potencjału adaptacyjnego poszczególnych obiektów.

W Podsumowaniu Doktorantka stwierdza, że przeprowadzone analizy potwierdziły znaczny potencjał adaptacyjny latarni morskich oraz możliwość nadawania im różnorodnych funkcji użytkowych. Jest to wniosek zasadniczo słuszny i znajdujący potwierdzenie w zaprezentowanych zestawieniach oraz analizach, wskazujących na szerokie spektrum możliwych kierunków adaptacji. Jednocześnie potencjał tej części pracy mógłby zostać jeszcze wzmocniony poprzez silniejsze powiązanie analiz trendów i kryteriów oceny z konkretnymi przykładami empirycznymi oraz bardziej konsekwentne wykorzystanie przyjętego aparatu metodologicznego.

**Rozdział 8** *Wnioski końcowe* stanowi podsumowanie przeprowadzonych badań i pełni funkcję domykającą wywód rozprawy doktorskiej. Doktorantka podejmuje próbę odniesienia uzyskanych rezultatów do postawionej hipotezy badawczej, celu pracy oraz sformułowanych na początku pytań badawczych, co należy ocenić pozytywnie jako przejaw dążenia do zachowania spójności logicznej całego opracowania.

Odniesienia do pytań badawczych zostały uporządkowane tematycznie i omówione w grupach dotyczących lokalizacji latarni morskich, pełnionych i możliwych funkcji użytkowych, potencjału adaptacyjnego obiektów oraz głównego pytania badawczego, sformułowanego jako: *jakie współczesne funkcje użytkowe mogą pełnić latarnie morskie w Polsce w kontekście zmieniających się potrzeb społecznych i technologicznych*. Taki sposób prezentacji wniosków ułatwia orientację w tej części pracy i pozwala czytelnikowi prześledzić, w jaki sposób Autorka wykorzystuje wyniki poszczególnych analiz.

Doktorantka wskazuje, jakie działania badawcze zostały podjęte w odniesieniu do poszczególnych pytań oraz jakie były ich najważniejsze rezultaty, co potwierdza, że zasadnicze cele pracy zostały zrealizowane. Autorka ocenia także własny wkład w rozwój dyscypliny architektura i urbanistyka,

wskazując na rozwijanie problematyki latarni morskich jako specyficznej grupy obiektów architektonicznych oraz na nowatorskie podejście do zagadnień ich adaptacji do nowych funkcji użytkowych.

Jednocześnie należy zauważyć, że część poświęcona samoocenie osiągnięć badawczych ma momentami charakter deklaracyjny i mogłaby zostać wzmocniona poprzez bardziej precyzyjne wskazanie, które konkretne elementy analiz lub zaproponowane rozwiązania mają charakter nowatorski w odniesieniu do dotychczasowego stanu badań. W szczególności przydatne byłoby wyraźniejsze rozróżnienie pomiędzy wkładem o charakterze dokumentacyjnym, porządkującym oraz wkładem stricte oryginalnym i metodologicznym.

Pozytywnie należy ocenić fakt, że Doktorantka wskazuje potencjalne kierunki dalszych badań, akcentując potrzebę podejścia interdyscyplinarnego oraz kontynuacji analiz w szerszym kontekście kulturowym, społecznym i przestrzennym. Wątek ten dobrze wpisuje się w aktualne tendencje badawcze w architekturze i urbanistyce oraz potwierdza świadomość Autorki co do ograniczeń własnych badań i możliwości ich rozwijania.

Podsumowując, rozdział 8 spełnia swoją funkcję syntetyzującą i porządkującą, a przedstawione wnioski pozostają w logicznym związku z celem pracy i przeprowadzonymi analizami. Pomimo pewnych uproszczeń i deklaracyjnego charakteru części ocen, rozdział ten w przekonujący sposób domyka rozprawę i stanowi czytelne podsumowanie uzyskanych rezultatów badawczych.

#### **8. Informacje dotyczące praktycznego zastosowania uzyskanych wyników badań**

Uzyskane w rozprawie doktorskiej wyniki badań posiadają potencjał aplikacyjny. Doktorantka nie ogranicza się bowiem do analiz o charakterze teoretycznym i opisowym, lecz podejmuje problematykę możliwości praktycznego wykorzystania latarni morskich. Zaproponowane kierunki adaptacji oraz identyfikacja możliwych funkcji użytkowych mogą stanowić narzędzie wspierające procesy decyzyjne prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego, a także projektantów i planistów zajmujących się zagospodarowaniem obszarów nadmorskich. Istotnym walorem aplikacyjnym pracy jest analiza dokumentów strategicznych różnych szczebli, która pozwala na identyfikację luk pomiędzy deklarowaną ochroną a rzeczywistym uwzględnianiem latarni morskich w politykach rozwojowych. Wyniki tej analizy mogą stanowić punkt wyjścia do formułowania bardziej świadomych i spójnych zapisów strategicznych oraz planistycznych. Należy jednak zauważyć, że praktyczny potencjał pracy mógłby zostać jeszcze wzmocniony poprzez bardziej jednoznaczne sformułowanie rekomendacji o charakterze wdrożeniowym, np. w postaci modelu decyzyjnego, katalogu dobrych praktyk adaptacyjnych lub wyraźnie zdefiniowanych scenariuszy zagospodarowania dla wybranych typów latarni morskich.

#### **9. Informacja o ewentualnych nieprawidłowościach, które pojawiły się w ocenianej rozprawie doktorskiej**

W ocenianej rozprawie doktorskiej nie stwierdzono nieprawidłowości o charakterze formalnym ani etycznym. Zidentyfikowano jednak pewne słabości metodologiczne i strukturalne, które wpływają na spójność i siłę argumentacyjną pracy.

Do najważniejszych mankamentów należy zaliczyć brak jednoznacznego i konsekwentnego osadzenia badań w pojęciu dziedzictwa kulturowego. Pojęcie to, kluczowe dla tematu i celu pracy, nie zostało wystarczająco zdefiniowane i omówione na etapie teoretycznym, co w dalszych częściach rozprawy

skutkuje arbitralnością doboru kryteriów oceny oraz ograniczeniem interpretacyjnym analiz empirycznych, zwłaszcza w odniesieniu do walorów krajobrazowych, społecznych i niematerialnych.

Kolejną słabością jest niespójność strukturalno-metodologiczna części empirycznej. Rozdział 3 w istocie pełni funkcję opisu metodyki badań, co zaburza logiczny porządek pracy i utrudnia rozróżnienie pomiędzy prezentacją metod a wynikami analiz.

Zastrzeżenia budzi także sposób formułowania klasyfikacji i ocen porównawczych, w szczególności w odniesieniu do typologii latarni morskich oraz ich potencjału adaptacyjnego. Klasyfikacje te nie zostały dostatecznie uzasadnione metodologicznie ani wsparte klarownymi zestawieniami syntetycznymi, co osłabia ich poznawczą i aplikacyjną wartość.

Wśród nieprawidłowości redakcyjnych należy wskazać również niekonsekwentne wykorzystanie materiału ilustracyjnego, zwłaszcza w rozdziale poświęconym obiektom zagranicznym, gdzie nie zawsze jasno określono autorstwo i status prawny wykorzystanych fotografii. Ponadto część materiałów graficznych, istotnych dla interpretacji wyników (np. badań ankietowych), została przeniesiona do załączników, co utrudnia śledzenie toku wywodu.

Podsumowując, wskazane nieprawidłowości nie dyskwalifikują rozprawy jako całości, jednak wpływają na jej spójność metodologiczną oraz pełne wykorzystanie potencjału badawczego. Mają one charakter korekcyjny i wskazują obszary, które wymagałyby doprecyzowania, pogłębienia lub lepszego uporządkowania, zwłaszcza w kontekście deklarowanych ambicji interdyscyplinarnych i aplikacyjnych pracy.

#### **10. Ocena czy rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego**

Oceniana rozprawa doktorska podejmuje istotny i aktualny problem naukowy, jakim jest ocena możliwości adaptacji latarni morskich do nowych funkcji użytkowych w kontekście ochrony dziedzictwa kulturowego oraz rozwoju obszarów nadmorskich. Sam wybór tematu należy uznać za oryginalny, zwłaszcza w odniesieniu do polskich badań z zakresu architektury i urbanistyki. Jednocześnie należy zaznaczyć, że zaproponowane rozwiązania mają w dużej mierze charakter autorski i syntetyczny, a ich oryginalność polega raczej na nowym zestawieniu i interpretacji istniejących danych oraz przykładów niż na wprowadzeniu całkowicie nowej metody badawczej. Podsumowując, rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie postawionego problemu naukowego, spełniając wymagania stawiane pracom doktorskim. Mimo wskazanych w recenzji ograniczeń metodologicznych i strukturalnych, praca wnosi nowy wkład poznawczy do dyscypliny architektura i urbanistyka.

#### **11. Ocena czy rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie architektura i urbanistyka**

Oceniana rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną Doktorantki w dyscyplinie architektura i urbanistyka na poziomie odpowiadającym wymaganiom stawianym pracom doktorskim. W pracy widoczna jest orientacja w literaturze przedmiotu oraz umiejętność poruszania się pomiędzy różnymi obszarami problemowymi istotnymi dla architektury i urbanistyki, takimi jak analiza formy i funkcji obiektów oraz uwarunkowania planistyczne i prawne. Jednocześnie należy zauważyć, że prezentowana wiedza teoretyczna ma miejscami charakter opisowy i selektywny, a niektóre kluczowe pojęcia – zwłaszcza związane z dziedzictwem kulturowym i krajobrazem kulturowym – nie zostały w pełni zdefiniowane ani konsekwentnie opracowane. Ogranicza to momentami głębokość refleksji teoretycznej i jej bezpośrednie przełożenie na przyjętą metodykę badawczą. Podsumowując, rozprawa

doktorska potwierdza, że Doktorantka posiada ogólną wiedzę teoretyczną z zakresu architektury i urbanistyki. Pomimo wskazanych braków poziom tej wiedzy należy uznać za wystarczający i adekwatny do wymagań stawianych kandydatowi do stopnia doktora.

#### **12. Ocena czy rozprawa doktorska wykazuje umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej**

Oceniana rozprawa doktorska potwierdza, że Doktorantka posiada umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Autorka samodzielnie zaplanowała proces badawczy, dobrała zróżnicowane metody i techniki badawcze oraz zgromadziła obszerny materiał empiryczny i dokumentacyjny, obejmujący badania terenowe, analizy porównawcze, studia dokumentów strategicznych oraz kwerendy archiwalne i literaturowe. Widoczna jest także zdolność do formułowania własnych ocen i wniosków. Rozprawa doktorska dowodzi, że Doktorantka jest zdolna do samodzielnego planowania i realizacji badań naukowych, a także do krytycznej refleksji nad uzyskanymi wynikami. Praca spełnia tym samym wymagania stawiane kandydatom ubiegającym się o stopień doktora w dyscyplinie architektura i urbanistyka.

#### **13. Ocena końcowa**

W związku z powyższym, opiniuję pozytywnie przedłożoną do recenzji rozprawę doktorską pt.: *Latarnie morskie jako element dziedzictwa kulturowego polskiego wybrzeża Morza Bałtyckiego. Określenie możliwości adaptacyjnych do nowych funkcji użytkowych oraz perspektywy rozwoju terenów nadbrzeżnych* napisaną przez mgr sztuki Agnieszkę Pluszczewicz-Fornal i rekomenduję do przyjęcia jej przez Wysoką Radę Dyscypliny Architektury i Urbanistyki Politechniki Śląskiej. Jednocześnie wnioskuję o dopuszczenie Autorki pracy do publicznej obrony.

podpisano odręcznie przez autora

Dr hab. inż. arch. Magdalena Czałczyńska-Podolska, prof. ZUT